

úttal arról győz meg, hogy a pedagógiának még mindig van tartozása Leibnizzal szemben. Rójjuk le mielőbb.

(Pozsony.)

Szelényi Ödön.

Leibniz. Halálának kétszázadik évfordulója alkalmából. Alexander Bernát, Dénes Lajos, Dienes Pál, Finkey Ferenc, Pauler Ákos, Rácz Lajos, Révész Géza, Tankó Béla, Vida Sándor dolgozatai. A Magyar Filozófiai Társaság Könyvtára. 1. sz. Budapest 1917, Franklin-T., n 8°, 315 lap. Ára 8 korona.

Ezzel a tekintélyes kötettel hódolt a Magyar Filozófiai Társaság Leibniz emlékének és a benne foglalt 10 előadás nemcsak Leibniz csodálatos sokoldalúságáról tesz tanubizonyosságot, hanem arról is, hogy mennyire él még ma is az ő kétszázéves rendszere, amennyiben több értekező tőle véve kiindulópontot, egy-egy új elméletet állapít meg (Révész, Pauler). *Alexander Bernát* elnöki megnyitója jellemzi Leibniz filozófiájának történeti, korszaki és nemzetbeli vonásait. *Pauler Ákos* (Leibniz metafizikája) megállapítja, hogy mily szerencsés választ adott L. a metafizika alapproblémájára: mit jelent a létezés fogalma?, midőn kimondja, hogy létezni annyit tesz, mint hatni, tevékenységet kifejezni; majd tanulságosan vizsgálja Platonhoz, Aristoteleshez és Kant-hoz való viszonyát. *Révész Géza* nagy tanulmányában (Leibniz pszichológiája) kimutatja, hogy bárha Leibnizet a lélektani szempontok csak annyiban érdeklik, amennyiben őket metafizikai és ismeretelméleti vizsgálódásaiban értékesítheti, mégis a képzetek általános tulajdonságairól szóló fejtegetései, a percepció és appercepció fogalmai és főleg a tudatalan problémája kiváló figyelmet érdemel. *Dienes Pál* L. «logikai és matematikai eszméit» fejtegeti, amely téren szellemi gazdagsága valósággal megdöbbent. Különösen érdekes a világnyelv problémája, a Scientia Generalis fogalma, a matematikai fogalmak analizise stb. *Finkey Ferenc* L. jogbölcészeti és politikai eszméit ismerteti. A pedagógust e fejezetben különösen Leibniz ifjúkori műve: «A jogtanulás és jogtanítás új módszeréről» köti le; ebben a genialis ifjú modern eszméket pendít meg: a jogtanításnak rendszeres gyakorlatokkal való egybekötését (jogforrások olvasása; vitatkozási és jogalkalmazási gyakorlatok). *Tankó Béla* eredeti felfogással méltatja L. teológiáját, megállapítván, hogy L. filozófiája általában teológiai jellemű és hogy két főtémája: a vallás lélektani valóságának és igazságtartalmának kimutatása. *Dénes Lajos* kimutatja (Esztétikai gondolatok és elemek L. rendszerében), hogy az esztétika iránt közönbös L.-ra vezetendő vissza nemcsak a Baumgarten-féle esztétika, hanem a svájciaknak Gottsched-del szemben elfoglalt álláspontja, sőt Lessing és a criticizmus nem

egy esztétikai tétele is. *Szemere Samu* Spinoza viszonyát világítja meg, kiterjedve az egyezésekre és eltérésekre egyaránt. *Rácz Lajos* élénken élénk állítja a nagy gondolkodó egyéniségét, fejlődését és rámutat arra, hogy gazdagon szétszórt eszméi közül melyek hatottak leginkább a XVIII. és XIX. századra. Az utolsó dolgozat pedig (L. politikai és kulturális tevékenysége és hatása) *Vida Sándortól* mintegy összefoglalja az eddigi megállapításokat, de újakat is csatol hozzájuk. Így ebben a dolgozatban van szó — bár röviden — L. pedagógiai eszméiről. A széles látókörű politikus természetesen felismerte a nevelés nagy fontosságát és nemzeti szempontból sokat foglalkozott a tanítás anyagával és módjával, nemkülönben a különféle fajú iskolák szaporításának a gondolatával. Fontosnak tartotta a reális ismeretek terjesztését, ipariskolák alapítását, a népoktatás kiterjesztését, nép-jóléti intézmények létesítését s az iskolák állami vezetését. Ide vág, hogy kora ifjúságától sokat gondolkozott a tudományos munka szervezésén és szinte kifogyhatatlan volt a tudományos társaságok tervezeteiben. — Ime, az érintett eszmék világosan mutatják Leibniz kapcsolatát a pedagógiával, nem is szólva azokról az új gondolatokról, melyekkel az egyes filozófiai szakokat, illetve az exakt tudományokat megtermékenyítette vagy előbbre vitte. Mivelhogy ma már világosan látjuk, hogy a pedagógia rendszerének a filozófia egészén kell nyugodnia, onnan kell meríteni elveit, eszményeit és vezérlő szempontjait; mivel továbbá a pedagógiának állandó érintkezésben kell lennie az egyes tudományokkal is, melyeknek magvát a filozófiától nyújtott érték-szempontok szerint nevelőeszközül felhasználja, nyilvánvaló, hogy oly egyetemes gondolkodó, mint Leibniz, még ha csak elvétve tette is szóvá a pedagógia alapkérdéseit, szinte hivatgatja a pedagógust a gondolataiba való elmélyedésre. — Az emlékkötet íróinak mindenkép köszönettel tartozunk, hogy e nagy szellemet közelebb hozták hozzánk.

(Pozsony.)

Szelényi Ödön.

ÚJ KÖNYVEK.

1. Hazai művek.

Az Orsz. Pedagógiai Könyvtár és Tanszermúzeum háborús előadásai, 2. sorozat, szerk. *Gyulai Ágost.* Bpest, 1917, Kókai L. biz., k 8°, egy-egy füzet 40 fillér. (A 2. és 5. számút már említettük.)

1. *Szász Károly, Közművelődési kérdésekről.* 24 l.

3. *Nádai Pál, Izléskultúra és szülőföldszeretet.* 21 l.

4. *Fest Aladár, A háború és a középiskolai ifjúság katonai irányú nevelése.* 31 l.